

STAN PRAWNY NA 30 STYCZNIA 2025

Podstawową regulacją określającą zasady wypłaty wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny zastępstw doraźnych jest art. 35 ust. 3 *Karty nauczyciela*, zgodnie z którym wynagrodzenie to wypłaca się według stawki osobistego zaszeregowania nauczyciela, z uwzględnieniem dodatku za warunki pracy.

Przepis ten uzupełnia art. 30 ust. 6 pkt 2 KN, który mówi, że regulamin wynagradzania nauczycieli, przyjmowany przez radę gminy w drodze uchwały, określa szczegółowe warunki obliczania i wypłacania wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw. Regulamin taki może np. stanowić, że:

„(...) wynagrodzenie za jedną godzinę nadwymiarową i godzinę doraźnego zastępstwa oblicza się, dzieląc przyznaną nauczycielowi stawkę wynagrodzenia zasadniczego (łącznie z dodatkiem za warunki pracy, jeżeli praca w godzinach nadwymiarowych oraz doraźnego zastępstwa odbywa się w warunkach trudnych, uciążliwych) przez miesięczną liczbę godzin tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć, ustalonego dla rodzaju zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, realizowanych w ramach godzin nadwymiarowych lub doraźnego zastępstwa nauczyciela”.

Zasady te wydają się jasne. Można dodać, że przytoczony tu zapis jest rozwiązaniem dosyć powszechnie stosowanym i można go spotkać w wielu dokumentach przyjmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, jednak nie oznacza to, że wszędzie jest on tak samo rozumiany. W przedszkolach samorządowych, w których stosować należy art. 35 KN i regulamin wynagradzania nauczycieli przyjęty uchwałą, są zatrudnieni nauczyciele pracujący w wymiarze pensum zależnym od wieku dzieci uczęszczających do grup, którymi się zajmują, czyli w wymiarach 22 i 25 godzin. Zatrudnieni są też specjaliści, tacy jak logopeda, pedagog specjalny czy psycholog, którzy mają pensum ustalone przez organ prowadzący, nie wyższe niż 22 godziny, mogące więc wynosić 18 lub 20 godzin. W efekcie pojawia się często pytanie: z jakiego wymiaru pensum wypłaca się wynagrodzenie za godziny nadwymiarowe i czy nie powinno być to pensum zastępowanego nauczyciela?

Pytanie wydaje się zasadne z uwagi na to, że jeśli nauczyciel z pensum wynoszącym 25 godzin zastępuje nauczyciela z pensum 22-godzinnym, to wypłacenie mu wynagrodzenia według jego stawki godzinowej spowoduje, że nauczyciel ten zarobi mniej, niż zarobiłby na jego miejscu nauczyciel z niższym pensum, co wydaje się sprzeczne z zasadą równości i zakazem dyskryminacji płacowej. Z prawnego punktu widzenia jednak jest to działanie prawidłowe. Aby się o tym przekonać, wystarczy spojrzeć ponownie na treść art. 35 ust. 3 KN. Jak wspomniano wyżej, przepis ten stanowi, że wynagrodzenie za godziny nadwymiarowe i za godziny doraźnych zastępstw wypłaca się według stawki osobistego zaszeregowania nauczyciela, z uwzględnieniem dodatku za warunki pracy. Problem z interpretacją tej regulacji może wynikać z faktu, że nie mówi ona wprost, do którego nauczyciela się odnosi – do zastępcy czy zastępowanego, ale skoro mowa jest w niej o wynagrodzeniu za godziny nadwymiarowe wypłacanym nauczycielowi według jego stawki, to nie może ona, siłą rzeczy, odnosić się do stawki nauczyciela zastępowanego.

Ważne! Jeżeli nauczyciel pracujący w pensum wynoszącym 25 godzin zastępuje nauczyciela z pensum wynoszącym 22 godziny i w przypadku obu nauczycieli mówimy o zatrudnieniu w pełnym wymiarze godzin, to zastępca otrzymuje wynagrodzenie liczone według jego pensum, czyli pensum 25-godzinnego.

Regulamin wynagradzania może jedynie wskazać sposób, w jaki należy obliczyć wynagrodzenie za jedną godzinę pracy dydaktycznej danego nauczyciela i tak właśnie jest w podanym wyżej przykładowym zapisie regulaminu.

Podobny problem dotyczy dyrektora zastępującego nauczyciela. W związku z pytaniem, z jakiego pensum należy liczyć wynagrodzenie dyrektora za jedną godzinę zastępstwa, warto nadmienić, że w tej sprawie MEN wydał *Opinię z dnia 25 kwietnia 2006 r.*, w której czytamy, że stosownie do przepisu art. 35 ust. 2a KN:

„(...) przez godzinę doraźnego zastępstwa rozumie się przydzieloną nauczycielowi godzinę zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, której realizacja następuje w zastępstwie nieobecnego nauczyciela. (...) nie ma znaczenia, czy w czasie doraźnego zastępstwa nauczyciel realizuje zajęcia dydaktyczne zgodnie z posiadaną specjalnością, czy zajęcia dydaktyczne, do których nie posiada kwalifikacji, czy po prostu jedynie zapewnia bezpieczeństwo uczniów. Należy bowiem zauważyć, że istota godziny doraźnego zastępstwa polega na tym, aby szkoła mogła w każdej sytuacji, nawet nieprzewidzianej organizacyjnie, spełniać wymóg sprawowania funkcji opiekuńczej w stosunku do powierzonych jej uczniów. Stąd w sytuacji nagłej nieobecności nauczyciela, gdy w celu zapewnienia opieki w czasie zajęć dyrektor szkoły nie ma możliwości powierzenia prowadzenia zajęć nauczycielowi posiadającemu kwalifikacje, poleca przeprowadzenie ich innemu nauczycielowi. (...) możliwość realizowania godzin ponadwymiarowych czy też godzin doraźnych zastępstw przez dyrektora szkoły dopuszczalna jest tylko w sytuacji wyjątkowej, gdy nie ma możliwości powierzenia realizacji tych godzin innemu nauczycielowi. Należy bowiem zauważyć, że w celu prawidłowego wykonywania obowiązków powierzonych dyrektorowi szkoły w ramach zajmowanego stanowiska, zgodnie z art. 42 ust. 6 *Karty nauczyciela*, organ prowadzący szkołę, na mocy art. 42 ust. 7 pkt 2 ustawy może obniżyć dyrektorowi i wicedyrektorowi szkoły oraz nauczycielowi pełniącemu inne stanowisko kierownicze w szkole tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć określonych w art. 42 ust. 3 ustawy, w zależności od wielkości i typu szkoły oraz warunków pracy lub może zwolnić ich od obowiązku realizacji tych zadań. Możliwość obniżenia lub zwolnienia z realizacji tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych dyrektora szkoły związana jest z faktem, iż zakres zadań związanych z powierzonym stanowiskiem wymaga dyspozycyjności od tego dyrektora. Do jego obowiązków należy kierowanie szkołą (placówką), sprawowanie nadzoru pedagogicznego, zapewnienie bezpiecznych higienicznych warunków nauki i pracy oraz współpraca ze wszystkimi podmiotami funkcjonującymi w szkole (placówce) oraz instytucjami pozaszkolnymi. Dyrektor ponosi odpowiedzialność za realizację statutowych zadań szkoły (placówki) oraz za wywiązywanie się z nałożonych aktami prawnymi obowiązków (zadania wynikające z przepisów *Karty nauczyciela*, *Ustawy o systemie oświaty* oraz przepisów wykonawczych do tych ustaw). W świetle szerokiego zakresu zadań i rozmiaru działań podejmowanych przez dyrektora szkoły i związanej z tym faktem możliwości obniżenia wymiaru pensum lub zwolnienia z realizacji zajęć w ramach godzin pensum – kwestia przydzielania dyrektorowi szkoły dodatkowych, stałych godzin zajęć dydaktycznych (godzin ponadwymiarowych) czy doraźnych godzin zastępstw ponad realizowane przez niego pensum (lub obniżone pensum) budzić może zatem uzasadnione wątpliwości. Niemniej jednak, jeżeli dyrektor szkoły realizuje doraźne zastępstwa, za każdą godzinę przysługuje mu wynagrodzenie w wysokości określonej na podstawie art. 35 ust. 3 *Karty nauczyciela*”.

Opinia ta jednoznacznie wskazuje, że do dyrektora przedszkola stosuje się takie same zasady, jak do pozostałych nauczycieli, a wynagrodzenie za jedną godzinę zajęć należy policzyć, uwzględniając wymiar pensum konkretnego dyrektora, a więc już pensum obniżone zgodnie z wymaganiami *Karty nauczyciela*, co dla dyrektora oznacza większą kwotę za godzinę doraźnego zastępstwa, niż otrzymaliby pozostali nauczyciele.

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela* (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 986).